

Innst. 482 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:124 S (2012–2013)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentanten Robert Eriksson, Anders Anundsen og Harald T. Nesvik om fjerning av aldersgrense for fratreldelse i statlige selskaper og virksomheter

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at fratreldelsesplikten for ansatte som har passert særaldersgrensen, i statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller majoritetseier i, opphører.
2. Stortinget ber regjeringen fremlegge en særskilt gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, slik pensjonsreformen forutsetter, innen utgangen av 2013.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 7. mai 2013 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådens svarbrev av 24. mai 2013 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tove Linnea Brandvik,

Thor Erik Forsberg, Steinar Gullvåg, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, lederen Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen, fra Høyre, Sylvi Graham og Torbjørn Røe Isaksen, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, og fra Kristelig Folkeparti, Laila Dåvøy, viser til at Representantforslag 124 S (2012–2013) foreslår å fjerne aldersgrenser for fratreldelser i statlige selskaper og virksomheter.

Komiteen har merket seg at statsråden i sitt svarbrev av 24. mai 2013 påpeker at de fleste særaldersgrenser ble fastsatt for lang tid siden, og at arbeidsoppgavene tilknyttet yrkene med særaldersgrenser kan ha endret seg siden lovene ble vedtatt. Samtidig er levealderen økt og den generelle helsetilstanden i befolkningen bedret. Komiteen er enig med både statsråden og forslagsstillerne i at slike faktorer kan tilsi at det i mange tilfeller er både mulig og forsvarlig for arbeidstakere å arbeide lenger enn det som ble lagt til grunn da særaldersgrensene ble vedtatt.

Komiteen viser til blant annet Innst. 246 S (2012–2013), jf. Representantforslag 16 S (2012–2013), og konstaterer at det er bred politisk enighet om at lovbestemte aldersgrenser i størst mulig grad bør harmoniseres med pensjonsreformen. Dette inkluderer lovbestemte særaldersgrenser.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig å se på aldersgrensene i lovverket samlet. Flertallet viser i denne sammenheng til vedtak 420 i Innst. 246 S (2012–2013) om at regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med en vurdering av konsekvensene av en heving eller fjerning av 70-årsgrensen i arbeids-

livet. Flertallet er av den oppfatning at det er naturlig også å vurdere konsekvensene av å heve eller fjerne de ulike særaldersgrensene i lovverket. Flertallet mener det er formålstjenlig å avvente disse utredningene slik at man får på plass et helhetlig og forutsigbart system for alle arbeidstakere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at aldersgrenser for de fleste medlemmer av Statens pensjonskasse ble fastsatt av Stortinget 14. desember 1995 med Stortingets behandling av St.prp. nr. 38 (1994–1995) Aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl., jf. Innst. S. nr. 77 (1995–1996). Stortingets vedtak ble gitt med virkning fra 1. januar 1996, og at Stortinget og departementet/regjeringen har truffet et meget begrenset antall vedtak om aldersgrenser etter dette tidspunkt.

Disse medlemmer er kjent med at følgende virksomheter i staten er innlemmet, når det gjelder fratredeplikt:

- AVINOR AS,
- Baneservice AS,
- Den Norske Opera,
- Institutt for energiteknikk,
- MESTA AS,
- Norsk Tipping AS,
- NSB AS,
- CargoNet AS,
- Ekspressgods AS,
- Malmtrafikk AS,
- Mantena AS,
- Trafikkservice AS,
- Oslo Hovedflyplass AS,
- Overenskomstlønte sjøfolk,
- Secora AS,
- Statskog SF,
- skogsarbeidere og stillinger ved tidligere statssykehus (nå statlige helseforetak).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det i forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 5 (2006–2007) Opptjening og uttak av alderspensjon i folketrygden heter, sitat:

«Stortingsvedtaket om pensjonsreform legger opp til at særaldersgrensene i offentlig og privat sektor skal vurderes. Særaldersgrenser som system bygger på en forutsetning om at grupper av arbeidstakere, sett under ett, ikke kan fortsette i arbeid ut over en gitt alder. Dagens system tar ikke hensyn til individuelle variasjoner når det gjelder fysisk og psykisk helse. Systemet tar heller ikke hensyn til at kravene til tjenesten kan endre seg over tid. En del av dem som fratrer sin stilling ved oppnådd særaldersgrense, fortsetter å arbeide i omtrent samme omfang som tidligere, men i andre stillinger.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen ved behandling av St.meld. nr. 5 (2006–2007) uttalte at spørsmålene knyttet til særaldersgrenser ville bli tatt opp i forbindelse med gjennomgangen av offentlige tjenestepensjoner. Det er nå gått tre år siden Stortinget behandlet lov om avtalefestet pensjon (Prop. 107 L (2009–2010), uten at temaet er berørt. Det er heller ikke lagt frem noen resultater av prosjektet om kartlegging av ulike yrkesgrupper i privat og offentlig sektor.

Disse medlemmer viser videre til en undersøkelse av Midtsundstad (2005) som viste at drøyt 50 pst. av de pensjonerte innen politi og forsvar med en særaldersgrense på 60 år, var i arbeid. Dette tyder på at en del arbeidstakere som har gått av ved særaldersgrensen, fortsatt har arbeidsevne.

Disse medlemmer har merket seg at Sykehuset Innlandet uttalte i et brev til sine ansatte tidligere i år, jf. oppslag i Seniorpolitikk.no, sitat:

«Du har nå passert særaldersgrensen for din yrkesgruppe og du har opparbeidet deg 30 års tjenestetid i KLP. Du har da en rett og plikt til å si opp din faste stilling i Sykehuset Innlandet.»

Og videre:

«Med bakgrunn i ovennevnte ber jeg deg om å si opp stillingen din. Du har anledning til å fratre etter en måneds oppsigelsestid ettersom du allerede har passert særaldersgrensen. Dersom du selv ønsker det kan du stå i stillingen i tre måneder fra du mottok dette brevet. Dersom oppsigelsen ikke foreligger innen 10 dager, vil arbeidsgiver iverksette en oppsigelsesprosess.»

I ovennevnte tilfelle, og i mange andre lignende tilfeller, bruker arbeidsgiver altså alder som begrunnelse for hvem som skal slutte og hvem som skal fortsette. Disse medlemmer mener dette er en personalpolitikk som har gått ut på dato, og viser samtidig til anslagene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) om at Norge de nærmeste 15 årene vil mangle mellom 30 000 og 40 000 sykepleiere og helsefagarbeidere.

Med bakgrunn i den politiske målsettingen om å legge til rette for at flere kan stå lenger i arbeid, mener disse medlemmer det vil være viktig at regjeringen legger frem den bebudede gjennomgangen av særaldersgrensen så raskt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en særskilt gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, slik pensjonsreformen forutsetter, i løpet av 1. halvdel av 2014.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at man er kjent med bestemmelsene knyttet til særaldersgrenser fremforhandlet i hovedtariffavtalen, og vil understreke at dette representantforslaget primært ikke handler om å avskaffe særaldersgrensene, men at man i virksomheter og selskaper der staten er majoritetseier eller eneste eier tar initiativ for å fjerneplikten til å måtte fratre ved oppnådd særaldersgrense.

Disse medlemmer mener det er en vesentlig forskjell på å ha rett til å gå av, og det å måtte gå av ved en bestemt alder.

Disse medlemmer fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at fratreplikten for ansatte som har passert særaldersgrensen, i statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller majoritetseier i, opphører.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at andelen personer mellom 55 og 66 år kommer til å øke kraftig i tiden fremover. Det må legges til rette for at så mange som mulig kan stå lenger i arbeid. Det er samtidig viktig med gode ordninger for arbeidstakere som på grunn av slitasje må trappe ned eller slutte tidligere enn den generelle pensjonsalderen. En god seniorpolitikk skal både hindre utstøting og motivere seniorene til å stå lenger i arbeid. Personalpolitikken, både i offentlig og i privat sektor, må sette arbeidsmiljøet og kompetanseutvikling for seniorene på dagsordenen. Disse medlemmer mener derfor at det bør foretas en gjennomgang av særaldersgren-

sene for å se om de bør heves eller fjernes for enkelte grupper.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremlegge en særskilt gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, slik pensjonsreformen forutsetter, i løpet av 1. halvdel av 2014.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at fratreplikten for ansatte som har passert særaldersgrensen, i statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller majoritetseier i, opphører.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:124 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Anders Anundsen og Harald T. Nesvik om fjerning av aldersgrense for fratre i statlige selskaper og virksomheter –vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 11. juni 2013

Robert Eriksson
leder

Sylvi Graham
ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeidsdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 24. mai 2013

Representantforslag 124 S (2012–2013) om fjerning av aldersgrense for fratreddelse i statlige selskaper og virksomheter

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen av 7. mai 2013 der komiteen ber om min vurdering av følgende representantforslag fra Robert Eriksson, Anders Anundsen og Harald T. Nesvik (Dokument 8: 117 S (2012 – 2013)):

1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at fratreddelsesplikten for ansatte som har passert særaldersgrensen, i statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller majoritetseier i, opphører.

2. Stortinget ber regjeringen fremlegge en særskilt gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, slik pensjonsreformen forutsetter, innen utgangen av 2013.

I henhold til lov 21. desember nr. 21 om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn er den alminnelige aldersgrensen 70 år. Nådd aldersgrense innebærer både en plikt til å fratre stillingen og en rett til pensjon.

Aldersgrensen kan likevel settes lavere enn 70 år dersom stillingen medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning slik at den enkelte normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til 70 år. Alternativt er det et krav at stillingen stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 70 år enn det en forsvarlig utførelse av tjenesten tilsier. Hovedbegrunnelsen for særaldersgrenser er således å skjerme arbeidsgiver og samfunnet fra konsekvensene av at noen står i stilling uforsvarlig lenge.

De fleste særaldersgrensene i offentlig sektor ble fastsatt for en god del år tilbake. I mange tilfeller er

innholdet i de aktuelle stillingene noe annerledes i dag enn den gang aldersgrensene ble fastsatt. Manuelle oppgaver kan ha blitt automatisert. Videre har levealderen i befolkningen økt over tid, og mye tyder på at helsetilstanden i eldre aldersgrupper jevnlig har blitt bedre. Etter mitt syn kan det derfor argumenteres for at det i de fleste tilfeller er både mulig og forsvarlig å stå lenger i arbeid enn det som ble lagt til grunn da flere av dagens særaldersgrenser ble fastsatt.

Et sentralt mål med pensjonsreformen er nettopp å få folk til å stå lenger i arbeid. Å videreføre et system med lave særaldersgrenser for store yrkesgrupper støtter ikke opp om dette målet.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det i forlenningen av pensjonsreformen bør foretas en gjennomgang av særaldersgrensene i offentlig og privat sektor, og tar sikte på å starte opp et slikt arbeid. Gjennomgangen bør også omfatte den såkalte 85-årsregelen, som innebærer at man kan ta ut alderspensjon inntil tre år før aldersgrensen dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år.

Jeg er imidlertid skeptisk til å fjerne fratreddelsesplikten for de med særaldersgrenser, uten å se dette i sammenheng med øvrige deler av regelverket, som blant annet retten til pensjon. Jeg mener videre at det ikke er hensiktsmessig å begrense eventuelle justeringer i særaldersgrensene til statlige selskaper og virksomheter staten er eneeier eller medeier i.

Det må også tas hensyn til at særaldersgrensene innebærer både rettigheter og plikter for de som er omfattet. Endringer i særaldersgrensene bør derfor etter mitt syn håndteres i samråd med partene i arbeidslivet. Ved en slik gjennomgang må det også tas nærmere stilling til behov for eventuelle overgangsordninger.